

Research Article

Dor: 20.1001.1.25385968.1402.18.2.8.7

The Role of Resistance Economy in Urban Management with Cultural Policy Approach (Case Study: District 14 of Tehran Municipality)

Tahsin Rabei Nejad¹, Abbas Arghan^{2*} & Zeinab Karkehabadi³

1. Ph.D Candidate in Geography & Urban Planning, Semnan Branch, Islamic Azad University, Semnan, Iran

2. Associate Professor, Department of Geography, Semnan Branch, Islamic Azad University, Semnan, Iran

3. Associate Professor, Department of Geography, Semnan Branch, Islamic Azad University, Semnan, Iran

* Corresponding author: Email: abbas.arghan@yahoo.com

Receive Date: 26 May 2021

Accept Date: 06 February 2022

ABSTRACT

Introduction: In the current situation where the country is facing many economic problems and issues in some sectors due to sanctions, taking a step towards a resilient economy in the urban area can be a good platform for proper spending and reducing urban costs, realizing the capacity. The potential of the city, the optimal and timely use of existing opportunities, urban management strategies and the use of creativity and innovation.

Research aim: The main purpose of this research is to study and explain the pattern of realization of resistance economy in urban management with a cultural policy approach.

Methodology: The present research is applied from the perspective of the purpose and is considered descriptive-analytical from the perspective of the research method. In this research, a model has been presented through documentary study and with the help of Delphi method and expert opinion. Data analysis was first performed using descriptive statistics.

Study Areas: The study area in this study is District 14 of Tehran, which is located in the east of the city and between Piroozi St. in the north, Khavaran St. in the south, Basij Highway in the east and 17 Shahrivar St. in the west. Its area, including the area (in the east of the region) is 22.3 square kilometers. Its population is 377,104 according to the statistics of the year ninety-four. This area has 6 districts and 21 neighborhoods.

Results: The proposed model included a cultural policy dimension consisting of 3 components and 51 indicators. Then, for statistical analysis of the data, factor analysis methods were used and the research model was tested by structural equation method.

Conclusion: The results of the study showed that the obtained model will play an essential role in the realization of resistance economics in urban management through discourse, awareness and promotion of a culture of saving as components of cultural policy.

KEYWORDS: Economy, Resistance Economy, Urban Management, Cultural Policy, Municipality

فصلنامه علمی مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی
دوره ۱۸، شماره ۲ (پیاپی ۶۳)، تابستان ۱۴۰۲
شاپای چاپی ۵۹۶۸-۲۵۳۸ شاپای الکترونیکی ۵۹۵۸-۲۵۳۸
<http://jshsp.iurasht.ac.ir>
صص. ۲۶۳-۲۴۹

Dor: 20.1001.1.25385968.1402.18.2.8.7

مقاله پژوهشی

نقش اقتصاد مقاومتی در مدیریت شهری با رویکرد سیاست گذاری فرهنگی (مطالعه موردی: منطقه ۱۴ شهرداری تهران)

تحسین ربیعی نژاد^۱، عباس ارغان^{۲*} و زینب کرکه آبادی^۳

۱. دانشجو دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران
۲. دانشیار گروه جغرافیا، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران
۳. دانشیار گروه جغرافیا، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران

* نویسنده مسئول: Email: abbas.arghan@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۰۵ خرداد ۱۴۰۰

تاریخ پذیرش: ۱۷ بهمن ۱۴۰۰

چکیده

مقدمه: در شرایط کنونی که کشور بدلیل تحریم، در برخی بخش‌ها با مشکلات و مسائل اقتصادی فراوانی روبه‌رو است گام برداشتن به سوی اقتصاد مقاومتی در حوزه شهری می‌تواند بستر مناسبی برای هزینه کرد صحیح و کاهش هزینه‌های شهری، پی بردن به ظرفیت‌های بالقوه شهر، استفاده بهینه و بموقع از فرصت‌های موجود، استراتژی‌های مدیریت شهری و استفاده از خلاقیت و نوآوری باشد.

هدف پژوهش: هدف اصلی این پژوهش، بررسی و تبیین الگوی تحقق اقتصاد مقاومتی در مدیریت شهری با رویکرد سیاست گذاری فرهنگی می‌باشد. **روش شناسی پژوهش:** پژوهش حاضر از دید هدف، کاربردی است و از دیدگاه روش انجام پژوهش، توصیفی - تحلیلی محسوب می‌شود. در این پژوهش از طریق مطالعه اسنادی و به کمک روش دلفی و نظر خبرگان، الگویی ارائه شده است. تجزیه و تحلیل داده‌ها ابتدا با استفاده از آمار توصیفی انجام شد. **قلمرو جغرافیایی پژوهش:** محدوده مورد مطالعه منطقه ۱۴ تهران می‌باشد که به لحاظ موقعیت جغرافیایی در شرق این شهر و در حدفاصل خیابان پیروزی در شمال، خیابان خاوران در جنوب، بزرگراه بسیج در شرق و خیابان ۱۷ شهریور در غرب قرار دارد. وسعت آن با احتساب حریم (در شرق منطقه) ۲۲/۳ کیلومتر مربع است. جمعیت آن براساس آمار سال نود و چهار، ۳۷۷۱۰۴ نفر می‌باشد. این منطقه دارای ۶ ناحیه و ۲۱ محله می‌باشد.

یافته‌ها: الگوی ارائه شده دربرگیرنده‌ی یک بعد سیاست‌گذاری فرهنگی شامل ۳ مولفه و ۵۱ شاخص بود. سپس به منظور تحلیل آماری داده‌ها از روش‌های تحلیل عاملی استفاده گردید و آزمون مدل تحقیق با روش معادلات ساختاری انجام شد. **نتایج:** نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که الگوی به‌دست‌آمده نقش اساسی در تحقق اقتصاد مقاومتی در مدیریت شهری از طریق گفتمان‌سازی، آگاه‌سازی و ترویج فرهنگ صرفه جویی به عنوان مولفه‌های بعد سیاست گذاری فرهنگی خواهد داشت.

چکیده: اقتصاد، اقتصاد مقاومتی، مدیریت شهری، سیاست گذاری فرهنگی، شهرداری

مقدمه

کمرنگ شدن مفهوم مرزهای ملی کشورها به واسطه جهانی شدن، منجر شده است تا اقتصادهای ملی در معرض نوسان‌های داخلی و خارجی بسیاری قرار داشته باشند (تاج‌الدین و مرادی، ۱۳۹۷). امروز بازارهای مالی، سرمایه، پول و غیره درهم‌تنیده شده است و اختلالات و عدم تعادل‌های یک کشور یا منطقه اقتصادی می‌تواند به راحتی به دیگر مناطق یا کشورها سرایت کند. در این خصوص کشوری که ساختارها و بنیان‌های قوی‌تری در خود تعبیه کرده باشد، قادر به بالندگی و بقای خویش در میان مدت و بلندمدت است (تاج‌الدین و مرادی، ۱۳۹۷) به بیان ساده‌تر وجود ابزارهای متنوع، خودتنظیم و انعطاف‌پذیر در درون ساختار اقتصادی کشورها، امکان شکنندگی به واسطه بروز تکانه‌های وارده به سیستم را به شدت کاهش می‌دهد. به عنوان نمونه مقایسه کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه گویای این واقعیت مهم است. کشور ما با توجه به نوسان شدید در نرخ رشد اقتصادی، پایین بودن قدرت رقابت‌پذیری، وابستگی شدید به ثروت‌های نفتی، نرخ تورم دورقمی، نرخ بیکاری بالا، عدم تناسب مابین واردات کالا با صادرات غیرنفتی و موارد دیگر همواره نیازمند تدوین برنامه‌های منسجم و هدفمند کلان اقتصادی به منظور مقابله با تحریم‌های اقتصادی می‌باشد (سرور، ۱۳۹۶). بر این اساس اقتصاد مقاومتی، اقتصادی است که سازوکارهای تعبیه شده در آن به گونه‌ای است که قادر است نوسانات داخلی و خارجی طرف عرضه و تقاضا را تا حد زیادی کنترل و خنثی کند (لطفی، ۱۳۹۵). مفهوم مدیریت شهری اولین بار زمانی مورد توجه واقع گردید که در سال ۱۹۷۶ میلادی در کنار مفاهیم دیگری چون توسعه پایدار شهری و پروژه شهر سالم در دستور کار یکی از برنامه‌های توسعه سازمان ملل با عنوان برنامه مدیریت شهری قرار گرفت. مطرح شدن چنین مفهوم و اصطلاحی از مدیریت در قالب مدیریت شهری ناشی از حرکت شیوه مدیریت متمرکز به سمت مدیریت غیرمتمرکز در چارچوب مدیریت‌های محلی‌تر با هدف توسعه شهری به وسیله سازمان‌های محلی می‌باشد (Peetr & Elaine, 2009). به این دلیل که شهرداری‌ها در حقیقت حکومت‌های محلی به حساب می‌آیند، نقش آن‌ها در اقتصاد شهر پررنگ‌تر می‌شود؛ لذا فعالیت مناسب آن‌ها می‌تواند نهایتاً به توسعه شهرها منجر شود، بنابراین کارآفرینی و راه‌اندازی بازارهای جدید در اقتصاد شهری یکی از فرصت‌هایی است که الزاماً در حوزه عمل مدیریت شهری قابل انجام است، لذا عملکرد شهرداری‌ها در این فرایند می‌تواند منجر به پویایی و رونق اقتصاد شهری شود. شهرداری‌ها می‌توانند با خدمات خوبی که ارائه می‌دهند، بخش‌های مختلف سلامت، آموزش، صنعت و بازار را پررونق و تقویت نمایند و بسترساز کارآفرینی در جامعه باشند. از طرفی با توجه به اینکه اقتصاد مردمی اولین پایه اقتصاد مقاومتی است و مهم‌ترین رکن اقتصاد شهری هم مردم می‌باشند و از آنجایی که شهرداری‌ها بازیگر و تنظیم‌کننده اصلی اقتصاد مقاومتی در شهرها هستند، می‌توان گفت تقریباً همه خدمات شهرداری‌ها با اقتصاد و کسب‌وکار و زندگی مردم به طور مستقیم و غیرمستقیم مرتبط است.

لذا اقتصاد مقاومتی در همه اجزای شهر و مدیریت شهری قابل پیگیری است و از تولید تا مصرف، از فرهنگ تا صنعت، از تبلیغ تابلوی شهری تا ساخت‌وساز منطبق با الگوهای بهینه مصرف، مصالح و انرژی، الگوهای بهینه حمل‌ونقل تا شیوه‌های مدیریتی همه قابل الگوسازی و مصداق سازی در اقتصاد مقاومتی است. با توجه به مطالب بیان شده، هدف اصلی از این پژوهش، ارائه الگویی در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی در مدیریت شهری (شهرداری‌ها) با تاکید بر بعد سیاست‌گذاری فرهنگی می‌باشد. در ارتباط با موضوع پژوهش تاکنون تحقیقاتی صورت گرفته است که در ادامه به آنها اشاره می‌شود.

گونولو^۱ (۲۰۱۸) در پژوهشی به رویکرد اقتصاد مقاومتی به اقتصاد پرداخته است. کشورهای غربی به دلیل منابع طبیعی و موقعیت ژئوپلیتیکی ایران از نظر تاریخی علاقه‌مند هستند. ایران از زمان انقلاب اسلامی در سال ۱۹۷۹ تحت فشار مداوم مداخلات خارجی بوده است. در پاسخ به این مداخلات و تحریم‌های مختلف، ایران سازوکارهای دفاعی مختلفی را ایجاد کرده است. اگرچه دولت‌های اصلاح طلب در دوره‌های خاصی به دنبال بیان سرمایه جهانی هستند، اما برای ایران امکان ندارد هم عناصر محافظه کار خود و هم شرایط اقتصاد بازار را حفظ کند. نگرش تردیدآمیز نسبت به کشورهای غربی منجر به این شده است که اقدامات نئولیبرالی نه از طریق سرمایه خارجی بلکه از طریق پویایی داخلی خود ایران صورت گیرد. امنیت رژیم و تمایل به تقویت اقتصاد کشور در برابر تهدیدات داخلی و خارجی رویکردهای جدیدی را در ایران آشکار می‌کند. "دکترین اقتصاد مقاومتی" آیت الله خامنه‌ای نقشه راهی جدید برای سیاست اقتصادی ایران از این لحاظ است. سال ۲۰۱۷ اقتصاد مقاومتی نامیده شد: آیت الله خامنه‌ای سال تولید و اشتغال را اعلام کرد و اظهار داشت که این آموزه اقتصاد ایران را در برابر شوک‌ها و تهدیدهای خارجی مقاوم‌تر می‌کند.

سیاست جدید اقتصادی با هدف به حداکثر رساندن پویایی داخلی کشور در برابر تحریم‌ها، به ویژه کاهش وابستگی به درآمد نفت به پایین‌ترین سطح است. ریوس - آلدرومولیس، فلور مورنو و هرناندز مارتی^۱ (۲۰۱۹) در پژوهشی به بررسی جنبه تاریک سیاست فرهنگی: ابزارسازی اقتصادی و سیاسی، فیل‌های سفید و فساد در نهادهای فرهنگی والنسیا پرداختند. سیاست فرهنگی معمولاً به عنوان عنصری مثبت برای توسعه اقتصادی - اجتماعی ارزیابی می‌شود و بنابراین، انتقاد از آن معمولاً محدود به اجرای ضعیف و بحث درباره تأثیرات اجتماعی آن است. با این حال، گاهی اوقات به عنوان ابزاری که توسعه ناپایدار تولید می‌کند، به عنوان مولد فیل‌های سفید، یا به عنوان وسیله‌ای برای هدر دادن، فساد و سلطه مشتری مداری بر حوزه سیاسی، مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد. این همان چیزی است که ممکن است "جنبه تاریک" سیاست فرهنگی بدانیم. این مطالعه موردی در مورد شهر والنسیا (اسپانیا)، با تمرکز بر دو نهاد مهم فرهنگی آن، موسسه هنر مدرن والنسیا و کاخ هنر، این بعد سیاست فرهنگی را نشان می‌دهد. این پژوهش با هدف تجزیه و تحلیل علل سیستمی و زمینه‌ای این پدیده رفتار مجرمانه و روشن ساختن اینکه به چه معنا می‌تواند به عنوان یک رانش احتمالی خاص برای یک قلمرو خاص یا به عنوان یک شرایط ساختاری سیاست فرهنگی درک شود. روبیو آروستگئو، ریوس-آلدومونیس^۲ (۲۰۲۰) به بررسی سیاست‌های فرهنگی در جنوب اروپا پس از بحران اقتصادی جهانی: آیا مدل جنوبی در چارچوب همگرایی اروپا وجود دارد؟ پرداختند. در قرن بیست و یکم، فرهنگ به عنوان یک منبع ارزشمند برای کشورهای اروپایی، به ویژه کشورهای دارای میراث فرهنگی فراوان تبدیل شده است. همانطور که در کشورهای جنوب اروپا مانند پرتغال، اسپانیا، ایتالیا و یونان اتفاق می‌افتد. به همین دلیل سیاست فرهنگی در این کشورها دو دهه گسترش و تا حدی همگرایی با سایر کشورهای اروپایی را تجربه کرده است. بنابراین، آیا هنوز می‌توان در مورد یک مدل سیاست فرهنگی در جنوب اروپا صحبت کرد؟ براساس تجزیه و تحلیل کمی و کیفی، نشان می‌دهیم که این کشورها هنوز مدل سیاست فرهنگی خود را دارند. عظیمی و پندار (۲۰۲۰) در پژوهشی به بررسی تأثیر عدم اطمینان تورم بر ساختار مالی شهرداری و مدیریت شهری (مطالعه موردی: شهرداری تهران) پرداختند. یکی از مهمترین مشکلاتی که همیشه سیاستمداران و مدیران شهری درگیر آن هستند، منابع محدود برای تأمین نیازهای شهر و شهروندان است. از این رو، می‌توان دریافت که استراتژی تأمین مالی شهرداری‌های کشور عمدتاً معطوف به درآمد بیشتر است، که بیشتر آنها ناپایدار و ناعادلانه هستند و کم کم ساختار درآمد آنها را به سمت ناسازگاری سوق داده است. بنابراین، ایجاد اصلاحاتی در چگونگی تأمین مالی شهرداری‌ها در برنامه‌های مدیران شهری برای یافتن راه‌هایی برای رفع آن به موضوعی اساسی تبدیل شده است، در حالی که آنها سعی در شناسایی دلایل بی‌ثباتی دارند. یکی از عوامل موثر بر ثبات ساختار درآمد شهرداری‌ها عدم اطمینان تورم است. از این رو، در این پژوهش، محققان ابتدا با استفاده از روش‌های توصیفی و تحلیلی و مطالعه کتابخانه‌ای، مفاهیم نظری و اصول مربوط به عدم اطمینان تورم را استخراج کردند. نتایج نشان داد که در بازه زمانی سال‌های فوق‌الذکر، عدم اطمینان تورم نقش مهمی در ناهماهنگی ساختار شهرداری تهران داشته است. علاوه بر این، این عامل، همراه با افزایش هزینه‌های معاملاتی باعث شده تا سرانجام نهاد مدیریت شهری روبرو شود با (ایجاد اختلالات در تدوین و اجرای برنامه‌ها، تمایل به ساخت برنامه‌های کوتاه و میان برنامه، عدم علاقه شرکت‌های خصوصی به همکاری با شهرداری، افزایش خطر فعالیت‌های اقتصادی شهرداری) جو بی‌اعتمادی در بین شهروندان. بارن، کریزیس و یانگ^۳ (۲۰۲۰) در پژوهشی به سیاست‌گذاری به عنوان عرصه‌ای که از نظر عاطفی بارگیری می‌شود: جغرافیای احساسی سیاست‌گذاری فرهنگی شهری پرداختند. تجزیه و تحلیل نقش هیجانات در طیف وسیعی از فرآیندهای اجتماعی به میزان قابل توجهی افزایش یافته است، اما در زمینه سیاست‌گذاری فرهنگی مورد غفلت قرار می‌گیرد. ادبیات اخیر در جغرافیای فمینیستی و عاطفی توجه را به چگونگی بروز احساسات جلب می‌کند و در شکل‌گیری طیف وسیعی از زمینه‌ها و فرآیندهای اجتماعی نقش دارد، در حالی که سایر ادبیات بر لزوم "شخصی‌سازی" متخصص و در نظر گرفتن جنبه‌های عاطفی برنامه‌ریزی. با الهام از این ادبیات، ما مفهوم "شهرنشین عاطفی" را برای بررسی چگونگی درهم آمیختن احساسات با فضاهای سیاست فرهنگی در شهر و کاوش در "رژیم‌های عاطفی" که احساسات را با سیاست چند مقیاسی که سیاست‌گذاری فرهنگی شهری را شکل می‌دهد، ترکیب می‌کنند. این امر از طریق تجزیه و تحلیل احساسات در زندگی کاری و زمینه‌های سیاسی سیاست‌گذاران فرهنگی در استکهلم (سوئد)، گدانسک (لهستان) و منچستر (انگلستان) انجام می‌شود. به طور کلی این پژوهش به دنبال ایجاد یک برنامه تحقیقاتی است که احساسات را در مطالعات شکل‌گیری و اجرای

1. Rios-Aldermolis, Flora Moreno and Hernandez Marty

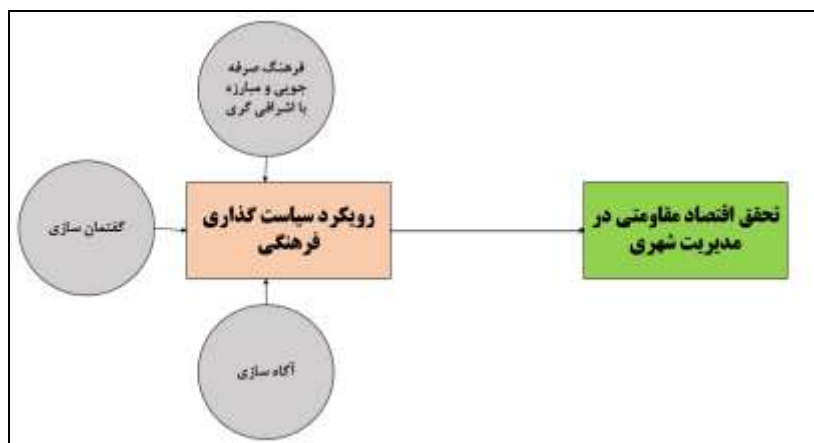
2. Rubio Arostegui & Rius-Ulldemolins

3. Borén, Grzyś & Young

سیاست‌های فرهنگی قرار دهد. اکبری‌نسب و تقی‌زاده قمی (۱۳۹۷) در پژوهشی به تدابیر اقتصاد مقاومتی در مدیریت شهری با رویکرد مسایل فرهنگی و اجتماعی پرداختند. از ویژگی‌های مهم اقتصاد مقاومتی مردم محوری آن است. شهروندان به عنوان سرمایه‌های اجتماعی شهر محسوب شده و نگاه راهبردی به نیاز و خواسته‌های شهروندان و پاسخگویی به نیازهای آنان می‌تواند بهبود زندگی شهرنشینی را در تمامی ابعاد سبب شود. شهروندان به عنوان سرمایه‌های اجتماعی شهر به حساب می‌آیند و نگاه راهبردی به نیاز و خواسته‌های شهروندان و پاسخگویی به نیازهای آنان می‌تواند بهبود زندگی شهرنشینی را در تمامی ابعاد سبب شود. لذا در مباحث مربوط به توسعه، رشد و پیشرفت شهری باید در کنار مسایل فرهنگی و اجتماعی نگریسته شوند. به ویژه در مدیریت شهری، مسایل فرهنگی و اجتماعی بیشتر مورد تاکید قرار می‌گیرند. لذا تحقق شاخص‌های اقتصاد مقاومتی در حوزه‌های فرهنگی و اجتماعی نیازمند توجه به این زمینه‌ها می‌باشد. شاخص‌های اساسی مورد بحث در این نوشتار شامل توجه به مراکز رشد کارآفرینی و شرکت‌های دانش بنیان، تقویت مشارکت شهروندان و ارتقای گردشگری و صنایع وابسته می‌باشد.

ادیبی سعدی‌نژاد، شکوری و آقانسب (۱۳۹۷) در پژوهشی به مدیریت شهری و اقدامات اجرایی آن در راستای تحقق الگوی اقتصاد مقاومتی در کلانشهرها پرداختند. هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی مدیریت شهری و اقدامات اجرایی آن در راستای تحقق الگوی اقتصاد مقاومتی در کلانشهرها با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی می‌باشد برای رسیدن به این هدف ارکان‌ها و سطوح مشارکت شهروندان در مدیریت شهری در راستای تحقق پذیری الگوی اقتصاد مقاومتی مشخص شد. نتایج حاصل از بررسی‌ها نشان می‌دهد که بدون همکاری و مشارکت شهروندان در اداره امور شهر، شهرداری‌ها موقعیت‌چندانی در دستیابی به اهداف خود نخواهد داشت و از آنجا که بار اصلی تامین هزینه‌های مدیریت شهری بر دوش شهروندان است لذا آگاهی مردم از برنامه‌ها و مشاهده بهبودها و تسهیلات، تضمین کننده مشارکت همه جانبه و از جمله مالی آنها است و در پیشبرد و تحقق اهداف اقتصادی بسیار مهم و ضروری است. همچنین این نتیجه حاصل شد با شدت یافتن تحریم‌های یک جانبه و غیرانسانی غرب علیه جمهوری اسلامی ایران با هدف متوقف کردن برنامه‌های صلح آمیز هسته‌ای ایران، واژه جدید اقتصاد مقاومتی به ادبیات اقتصادی کشور اضافه و به فراخور حال و روز اقتصاد کشورمان مورد بحث قرار گرفته است. عباسی، تاجفر و نگهدارپنیرانی (۱۳۹۷) در پژوهشی به بررسی ابزارهای اقتصادی در مدیریت و تامین منابع مالی شهرداری‌ها با مبتنی بر رویکرد اقتصاد مقاومتی پرداختند. هدف اصلی پژوهش بررسی ابزارهای اقتصادی در مدیریت و تامین منابع مالی شهرداری‌ها با مبتنی بر رویکرد اقتصاد مقاومتی با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی می‌باشد. نتایج نشان داد حوزه اقتصاد شهری به ویژه در کلانشهرها نیازمند بازنگری و ترسیم یک نقشه علمی و عملیاتی با رویکرد اقتصاد مقاومتی است و بدون شک با تبیین و بازشناسی موضوع و با مدیریت مالی مناسب و تلاش در سایه روحیه جهادی می‌توان به الگوی مدیریتی مناسب در حوزه شهری دست یافت. خدادادی دربان (۱۳۹۹) در پژوهشی به بررسی مفهوم شناسی اقتصاد مقاومتی و نقش آن در اجرای وظایف مدیریت شهری پرداختند. رهیافت اقتصاد مقاومتی، رویکردی کوتاه مدت و اقدامی تنها دفاعی در زمینه پرداختن به مسائل معیشتی مردم در زمان اعمال تهدیدها، تحریم و هجوم‌های خارجی نیست، بلکه اقتصاد مقاومتی به منظور دستیابی به اقتصاد ایده‌آل اسلامی با چشم اندازی کلان به اقتصاد کشور، سعی در رسیدن به جایگاه اول منطقه در حوزه‌های مختلف علمی، فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی دارد. سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، مسیر راه آینده اقتصاد ایران به شمار می‌آیند. عملیاتی کردن اقتصاد مقاومتی، رشد و توسعه اقتصادی کشور را تضمین کرده و نقاط آسیب پذیر اقتصاد ملی را کاهش می‌دهد. به کارگیری این اقتصاد در حوزه‌های مختلف از جمله مدیریت شهری سبب پیشرفت این حوزه در مسیر مورد نظر می‌گردد. در این پژوهش در نظر داشت با تبیین مفهوم اقتصاد مقاومتی و ذکر مواردی از نقش آن در اجرای وظایف مدیریت شهری اطلاع رسانی هر چند ناچیز در جهت توسعه اقتصادی کشور اعمال گردد. فیروزمند و لحمیان (۱۳۹۹) در پژوهشی به تحلیل چالش‌های مدیریت شهری با محوریت اقتصاد مقاومتی (نمونه موردی: شهر ساری) پرداختند. یکی از مهم‌ترین ارکان مدیریت شهری مولفه اقتصاد است. شهرهای ثروتمند غالباً شهرهای قدرمندی هستند و در نتیجه امکانات بیشتر و بهتری را در اختیار شهروندان خود قرار می‌دهند. امروزه کشور ایران با وجود شرایط تحریم و یکی از مهم‌ترین تاثیرات تحریم‌ها، مشکلات اقتصادی است که تمام ارکان جامعه را تحت تاثیر قرار می‌دهد. به دستور رهبر معظم انقلاب در شرایط تحریم، استراتژی اقتصاد مقاومتی برای اداره ارکان اقتصادی کشور مد نظر گرفته شده است. لذا پژوهش با استفاده از تکنیک SWOT، نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای مدیریت شهری با محوریت اقتصاد مقاومتی مورد تحلیل قرار گرفته و سپس در جهت دستیابی به مدیریت بهینه شهری راهبردها و سیاست‌های مناسبی ارائه می‌شود. روش تحقیق توصیفی-تحلیلی بوده و داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز از طریق روش میدانی (پرسشنامه) جمع آوری شده است.

محمد دوست درگاهی (۱۳۹۹) در پژوهشی به بررسی مولفه‌های فرهنگی موثر بر مدیریت شهری در شهرداری تهران پرداختند. کالبد شکافی ضرورت مداخله و تاثیرگذاری مدیریت شهری در امور فرهنگی و اجتماعی و چگونگی اجرایی شدن آن، یکی از مسائل مهمی است که باید مورد تحلیل و بررسی قرار گیرد. شهروندان ساکن شهر از مدیریت شهری و شهرداری‌ها فقط رسیدگی به وضعیت عمرانی، کالبدی و اقتصادی و خدماتی شهر را انتظار ندارند، بلکه فراهم کردن زمینه حیات اجتماعی، روابط شهروندی، ساماندهی امور اجتماعی، فرهنگی، فراهم کردن امنیت اجتماعی و روانی و نظایر این‌ها را می‌طلبند. در نهایت مطمئن ساختن تفکر مدیران شهری جهت اندیشیدن به مسائل فرهنگی در خصوص چنین ساختارهایی و نهایتاً ارائه راهکارهای تخصصی از جمله اهداف این پژوهش می‌باشد. در ادامه چارچوب مفهومی پژوهش ارائه می‌گردد:

شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق

روش پژوهش

بر اساس هدف، این پژوهش بصورت کاربردی می‌باشد. از آنجایی که نتایج این تحقیق به بهبود و به کمال رساندن رفتارها، روش‌ها، ابزارها، ساختارها و الگوهای مورد استفاده جوامع انسانی و توسعه دانش کاربردی در یک زمینه خاص می‌پردازد، بنابراین این تحقیق کاربردی می‌باشد. تحقیق از لحاظ گردآوری داده‌ها و اطلاعات از نوع آمیخته اکتشافی است که شامل نخست تحقیق کیفی و روش دلفی و بارش مغزی و سپس روش تحقیق کمی، روش مدل معادلات ساختاری و آزمون تحلیل عاملی تاییدی و اکتشافی می‌باشد. برای جمع آوری اطلاعات درباره مبانی نظری و ادبیات موضوع پژوهش، از روش مطالعات کتابخانه‌ای و برای ارائه الگو از روش مطالعات میدانی استفاده شده است. در مجموع روش‌های جمع آوری اطلاعات در این تحقیق عبارتند از: مطالعه کتب، نشریات و متون تخصصی از طریق جستجو در پایگاه‌های اطلاعاتی (اینترنت)، کتابخانه‌ها و غیره. در عین حال، استفاده از روش مصاحبه نیمه ساختار یافته با استاتید و خبرگان حوزه‌های مدیریت شهری و اقتصاد مقاومتی در جهت اصلاح، بهبود و تایید ابزار اندازه‌گیری پژوهش. اصلی‌ترین ابزار جمع آوری اطلاعات برای دستیابی به داده‌های مورد نظر در این پژوهش، پرسشنامه می‌باشد. جامعه آماری پژوهش شامل موارد زیر هستند:

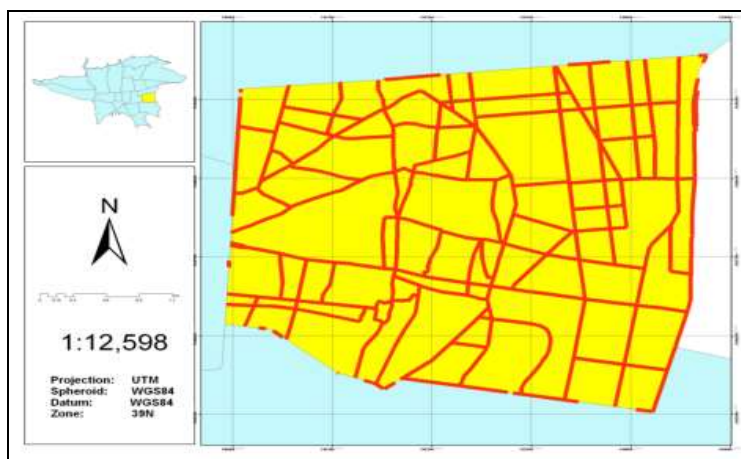
خبرگان حوزه مدیریت شهری و اقتصاد مقاومتی با مدرک تحصیلی دکترا و آشنا به مباحث اقتصاد مقاومتی به تعداد ۱۶ نفر کارکنان منطقه ۱۴ شهرداری تهران با مدرک تحصیلی حداقل کارشناسی به تعداد ۶۰۰ نفر. برای تعیین نمونه خبرگان به صورت هدفمند عمل شد و فرایند مصاحبه تا مرحله اتفاق نظر ادامه یافت. همچنین از کارکنان شهرداری تهران افرادی انتخاب شدند که دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد به بالا بوده و عملاً در حوزه مدیریت شهری مشغول به انجام وظیفه می‌باشند. لازم به ذکر است که همچنین برای مشخص نمودن حجم نمونه در جامعه مجریان از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده استفاده شد. با توجه به اینکه حجم جامعه مجریان ۶۰۰ نفر تعیین گردید، حجم نمونه مجریان با استفاده از فرمول کوکران ۲۳۴ نفر برآورد می‌گردد. پایایی به وسیله‌ی آلفای کرونباخ محاسبه و مقداری برابر با ۰/۹ شده است. در جامعه‌ی خبرگان روایی به مدد فن دلفی و در جامعه‌ی مجریان، روایی به کمک روایی هم‌زمان حاصل گردید. تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو بخش زیر انجام شده است:

الف) تجزیه و تحلیل کیفی: که به مدد خبرگان این حوزه شاخص‌های الگوی اقتصاد مقاومتی در مدیریت شهری با رویکرد اقتصاد درون‌زا احصاء گردیده و به مدد بارش مغزی تأیید شده است.

ب) تجزیه و تحلیل کمی: که برای توصیف داده‌ها در این بخش با استفاده از رسم جداول مشخصه‌ی آماری انجام شده است. و برای تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی، با استفاده از نرم افزار SmartPLS اولویت مؤلفه‌ها و شاخص‌ها تعیین شده و نظر خبرگان تأیید گردیده است.

قلمرو جغرافیایی پژوهش

محدوده مورد مطالعه در این پژوهش، منطقه ۱۴ تهران می‌باشد که به لحاظ موقعیت جغرافیایی در شرق این شهر و در حداقل خیابان پیروزی در شمال، خیابان خاوران در جنوب، بزرگراه بسیج در شرق و خیابان ۱۷ شهریور در غرب قرار دارد. این منطقه در مجاورت مناطق ۱۳، ۱۵ و ۱۲ واقع گردیده است. وسعت آن با احتساب حریم (در شرق منطقه) ۳/۲۲ کیلومتر مربع است. جمعیت آن براساس آمار ۱۳۹۵ برابر ۳۷۷۱۰۴ نفر می‌باشد. این منطقه دارای ۶ ناحیه و ۲۱ محله می‌باشد شکل (۱).

شکل ۱. محدوده مورد مطالعه پژوهش

یافته‌ها و بحث

به منظور شناخت بهتر جامعه‌ای که در پژوهش مورد مطالعه قرار گرفته است، قبل از تجزیه و تحلیل داده‌های آماری، لازم است این داده‌ها توصیف شوند. همچنین توصیف آماری داده‌ها، گامی در جهت تشخیص الگوی حاکم بر آنان و پایه‌ای برای تبیین روابط متغیرهایی است که در پژوهش بکار می‌روند.

یافته‌های توصیفی

جدول (۱) پارامترهای توصیفی پاسخ‌دهندگان به پرسشنامه برحسب عوامل دموگرافیک شامل جنسیت، سن، مدرک تحصیلی و سنوات خدمتی پاسخ‌دهندگان می‌باشد. بر اساس جدول (۱) تعداد آقایان (۷۶/۵ درصد) در جامعه آماری، بیش از تعداد بانوان (۲۳/۵ درصد) است. براساس جدول (۱) به ترتیب تعداد افراد کمتر از ۳۰ سال ۱۲ نفر (۶ درصد)، بین ۳۰ تا ۳۵ سال ۲۰ نفر (۱۰ درصد)، تعداد افراد ۳۵ تا ۴۰ سال ۳۹ نفر (۱۹/۵ درصد) و تعداد افراد بالای ۴۰ سال ۱۲۹ نفر (۶۴/۵ درصد) هستند. به ترتیب تعداد افراد کمتر از ۳۰ سال ۱۲ نفر (۶ درصد)، بین ۳۰ تا ۳۵ سال ۲۰ نفر (۱۰ درصد)، تعداد افراد ۳۵ تا ۴۰ سال ۳۹ نفر (۱۹/۵ درصد) و تعداد افراد بالای ۴۰ سال ۱۲۹ نفر (۶۴/۵ درصد) هستند. تعداد افراد با مدرک تحصیلی کارشناسی (۴۰ درصد) در جامعه آماری، بیش از تعداد افراد با مدارک تحصیلی کارشناسی ارشد (۳۶/۵ درصد) و دکتری (۲۳/۵ درصد) است. همچنین تعداد افراد با سنوات خدمت بین ۱۰ تا ۱۴ سال ۲۵ نفر (۱۲/۵ درصد)، بین ۱۵ تا ۲۰ سال ۱۷ نفر (۱۷ درصد) بین ۲۱ تا ۲۴ سال ۳۵ نفر (۱۷/۵ درصد)، بین ۲۵ تا ۳۰ سال ۶۷ نفر (۳۳/۵ درصد) و بیشتر از ۳۰ سال ۳۹ نفر (۱۹/۵ درصد) هستند.

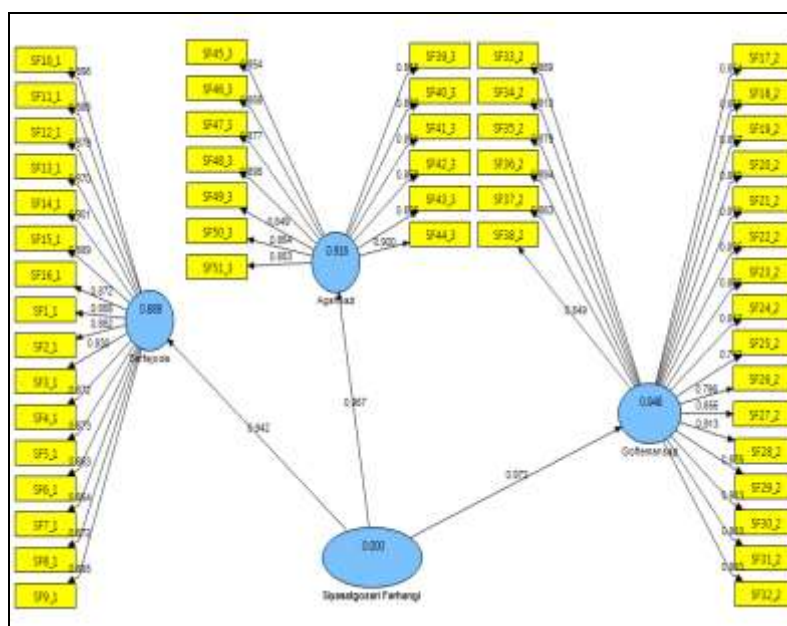

جدول ۱. توزیع پاسخ‌گویان برحسب ویژگی‌های عمومی

ردیف	متغیر عمومی	متغیرها به تفکیک	فراوانی	درصد
۱	جنس	مرد	۱۵۳	۷۶/۵
		زن	۴۷	۲۳/۵
۲	سن	بین ۱۸ تا ۳۰ سال	۱۲	۶
		بین ۳۱ تا ۳۵ سال	۲۰	۱۰
		بین ۳۶ تا ۴۰ سال	۳۹	۱۹/۵
		۴۱ سال به بالا	۱۲۹	۶۴/۵
۳	میزان تحصیلات	کارشناسی	۸۰	۴۰
		کارشناسی ارشد	۷۳	۳۶/۵
		دکترای	۴۷	۲۳/۵
		۱۴-۱۰	۲۵	۱۲/۵
		۲۰-۱۵	۳۴	۱۷
		۲۴-۲۱	۳۵	۱۷/۵
۴	سنوات خدمتی	۳۰-۲۵	۶۷	۳۳/۵
		بیشتر از ۳۰	۳۹	۱۹/۵

یافته‌های تحلیلی

برای شکل‌گیری مدل پژوهش، مؤلفه‌ها و شاخص‌های تشکیل‌دهنده آن با کمک ادبیات پژوهش شناسایی شد و بر اساس آن‌ها فهرستی از مؤلفه‌ها و شاخص‌های تنظیم گردید. این مؤلفه‌ها و شاخص‌ها تشکیل‌دهنده پرسشنامه دور سوم دلفی بود. در این مدل در مجموع یک بعد، ۵ مؤلفه و ۹۰ شاخص (راهکار) شناسایی گردید. در ادامه نتایج به‌دست‌آمده از انجام فرایند دلفی ارائه شده است. در این قسمت یافته‌های تحقیق که به‌واسطه‌ی آمار استنباطی و از راه تحلیل عاملی تأییدی به‌دست‌آمده‌اند، به شرح زیر ارائه می‌گردد. به‌منظور رسم این الگو و بررسی برازندگی آن، بعد سیاست‌گذاری فرهنگی و مؤلفه‌های سه‌گانه آن به‌عنوان متغیر پنهان در نظر گرفته شده و در داخل دایره به نمایش درآمده‌اند. هر یک از اندازه‌گیری ارزیابی می‌شوند و وقتی شواهد کافی مبتنی بر روایی و پایایی مدل‌های اندازه‌گیری به دست آمد، می‌توان به ارزیابی سؤالاتی که این بعد را اندازه‌گیری می‌کردند نیز به‌صورت یک متغیر آشکار در داخل مستطیل به نمایش درآوردند. در مرحله اول مدل‌های مدل ساختاری پرداخت. نتایج مربوط به ضرایب مسیر (بار عاملی) در شکل (۲) و جدول (۶) نشان داده شده است.

شکل ۲. ضرایب بارهای عاملی بعد سیاست‌گذاری فرهنگی

همان گونه که در شکل (۲) و جدول (۲) قابل مشاهده است نتایج حاصل از تحلیل عاملی تاییدی بعد سیاست گذاری فرهنگی و بررسی ضرایب بارهای عاملی نشان می‌دهد که همه سؤالات مربوط به این بعد دارای بار عاملی بیشتر از ۰/۴ می‌باشد. از طرفی با توجه به اینکه مدل مرتبط با بعد سیاست گذاری فرهنگی از سه مدل اندازه‌گیری تشکیل یافته است، لذا ابتدا بخش اندازه‌گیری مدل بررسی می‌شود و اگر بخش اندازه‌گیری مورد تأیید قرار گرفت، بخش ساختاری مدل بررسی خواهد شد. جهت بررسی پایایی پژوهش که خود از چهار طریق بررسی بارهای عاملی، ضرایب آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی و مقادیر اشتراکی صورت می‌گیرد. لازم به ذکر است معیار آخر (ضرایب اشتراکی) به‌طور مجزا محاسبه و گزارش داده نمی‌شود؛ بنابراین سه معیار اول باید محاسبه و گزارش داده شوند. مقدار آلفای کرونباخ بالاتر از ۰/۷ نشانگر پایایی قابل قبول است. همچنین حداقل مقدار قابل قبول برای پایایی ترکیبی نیز عدد ۰/۷ می‌باشد. لازم به ذکر است مقدار CR برای سازه‌های مرتبه دوم به بالا می‌بایست به‌صورت دستی محاسبه شود.

جدول ۲. مقادیر روایی همگرا، آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی سازه‌های بعد سیاست گذاری فرهنگی

	AVE	Composite Reliability	R Square	Cronbachs Alpha
Agahsazi	0.753695	0.975466	0.915826	0.972711
Goftmansazi	0.748118	0.984894	0.947651	0.983831
Sarfejooie	0.762764	0.980925	0.887864	0.979238
Siyasatgozari Farhangi	0.694014	0.991416		0.991139

همان‌طور که در جدول (۵) مشخص است مقدار مربوط به معیار آلفای کرونباخ برای سه سازه بعد سیاست گذاری فرهنگی بالاتر از ۰/۷ است که حاکی از پایایی مناسب مدل است. بعد از بررسی آلفای کرونباخ نوبت به ضرایب پایایی ترکیبی (CR) می‌رسد. خروجی بالا ضرایب پایایی ترکیبی سه متغیر مرتبه اول را به‌درستی نشان می‌دهد و از آنجایی که همگی بالای ۰/۷ هستند برآزش مناسب مدل‌های اندازه‌گیری تأیید می‌شود؛ اما نکته مهمی در مورد متغیرهای مرتبه دوم به بالا وجود دارد و آن این است که در مورد آن‌ها می‌بایست مقادیر CR به‌صورت دستی محاسبه شوند. در مورد متغیرهای فوق، مقدار CR برای متغیر سیاست گذاری فرهنگی را می‌بایست به‌صورت دستی محاسبه کرد.

$$\text{The variance of error (صرفه‌جویی)} = 1 - 0.942^2 = 1 - 0.887 = 0.113$$

$$\text{The variance of error (گفتمان سازی)} = 1 - 0.973^2 = 1 - 0.946 = 0.054$$

$$\text{The variance of error (آگاه‌سازی)} = 1 - 0.957^2 = 1 - 0.915 = 0.085$$

(متغیر سیاست گذاری فرهنگی) CR

$$\frac{(0.942+0.973+0.957)^2}{(0.942+0.973+0.957)^2 + (0.113+0.054+0.085)} = \frac{8.248}{8.248+0.252} = 0.97$$

همان‌طور که ملاحظه می‌شود مقدار پایایی ترکیبی برای متغیر سیاست گذاری فرهنگی بالاتر از ۰/۷ است. نتایج سنجش بارهای عاملی در شکل (۲) و جدول (۳) ارائه شده است. با توجه به شکل (۲) نتایج اولویت‌بندی شاخص‌های بعد سیاست گذاری فرهنگی در جدول (۶) ارائه شده است.

جدول ۳. مقادیر بار عاملی، اعداد معناداری و اولویت نسبی سؤالات بعد سیاست گذاری فرهنگی

ردیف	مؤلفه	شاخص	بار عاملی	اعداد معناداری	اولویت نسبی (در سازه)
۱	فرهنگ	مدیریت بهینه منابع طبیعی در جهت نیازهای کشور: از جمله انرژی	۰/۸۵۵	۲۶/۲۷۶	۱۵
۲	صرفه‌جو	کاهش هزینه از طریق افزایش کیفیت و عملکرد فعالیت‌های واحدها و فرایندها بدون اینکه افزایشی در به‌کارگیری و مصرف منابع رخ دهد	۰/۸۶۲	۲۶/۶۰۸	۱۴

۱۶	۲۲/۷۵۷	۰/۸۳۰	اتخاذ سیاست‌های صحیح خرید، تهاتر، رون سپاری یا اجرای امانی	بی و	۳
۹	۲۳/۵۷۲	۰/۸۷۲	صرفه‌جویی در مواد، زمان و انرژی و جلوگیری از ایجاد ضایعات	مبارزه با	۴
۷	۳۱/۸۹۳	۰/۸۷۳	جلوگیری از اتلاف منابع	اشرافی	۵
۱۳	۳۰/۲۲۹	۰/۸۶۳	مدیریت صحیح منابع ارزی و تحصیل و تخصیص به شکل بهینه	گری	۶
۱۲	۲۸/۵۷۳	۰/۸۶۴	مدیریت بهینه منابع مالی		۷
۸	۲۹/۹۳۵	۰/۸۷۲	عدم ترویج فرهنگ مصرف‌گرایی و لوکس‌گرایی در تبلیغات شهرداری		۸
۵	۳۷/۵۹۶	۰/۸۸۵	طراحی معماری و طراحی شهری با تاکید و مبتنی بر صرفه‌جویی در مصرف انرژی		۹
۲	۳۸/۸۱۷	۰/۸۹۶	تدوین ضوابط مصرف کالای ایرانی در ادارات و سازمان‌های شهرداری		۱۰
۴	۳۴/۲۹۵	۰/۸۸۸	اختصاص بخشی از برنامه‌های فرهنگ شهروندی به تشویق عمومی در مصرف کالاهای داخلی		۱۱
۶	۳۲/۴۸۵	۰/۸۷۹	برگزاری همایش‌ها و کلاس‌های آموزشی در زمینه مدیریت مصرف		۱۲
۱۱	۳۷/۵۲۴	۰/۸۷	مقابله جدی مدیریت شهر و شهرداری با تجمل‌گرایی، رفاه‌طلبی مدیران و کارکنان		۱۳
۱	۵۶/۵۸۳	۰/۹۰۱	فرهنگ‌سازی با هدف اصلاح الگوی مصرف با رویکرد فرهنگ‌سازی در جهت حذف اسراف		۱۴
۳	۴۵/۵۵۷	۰/۸۸۹	ممنوع کردن مصرف کاغذ کلاسه		۱۵
۱۰	۳۳/۶۰۲	۰/۸۷۲	کاهش جدی هزینه‌ها و برخورد با مظاهر اسراف و ریخت‌وپاش‌ها در اداره شهر		۱۶
۱۶	۳۱/۳۴۰	۰/۸۵۴	بهبود وضعیت ارائه خدمات شهری در حجم بالا و کیفیت بالاتر در نقاط مختلف؛ به‌منظور یکنواخت‌تر کردن استقرار جمعیت در شهر		۱۷
۸	۳۹/۹۶۱	۰/۸۸۵	گسترش فعالیت شهرداری در زمینه‌های فرهنگی از طریق صدور کالاهای فرهنگی به فرای مرز		۱۸
۵	۴۷/۶۰۷	۰/۸۹۷	جلوگیری از تجمع بیش‌ازحد جمعیت شهر در یک منطقه و تمرکز فعالیت‌های اقتصادی در آن		۱۹
۱۳	۳۳/۰۵۸	۰/۸۶۰	اجرای سیاست‌هایی که به افزایش نرخ مشارکت به‌ویژه در بانوان می‌انجامد		۲۰
۱۰	۳۷/۶۸۴	۰/۸۷۶	ارائه تمهیداتی به‌منظور ایجاد حداقل مداخله انسان در محیط طبیعی شهر و پیرامون شهر		۲۱
۱۹	۲۷/۶۹۱	۰/۸۳۵	تلاش جهت ایجاد خودکفایی و خودپسندی در شهر به‌گونه‌ای که شهر از لحاظ مصرف انرژی به منطقه پیرامون خود محدود گردد		۲۲
۷	۳۴/۸۳۵	۰/۸۸۶	ایجاد سازگاری بین توسعه‌های شهری با محیط طبیعی پیرامون		۲۳
۱۸	۲۸/۱۴۹	۰/۸۴۲	ایجاد سازگاری بین کاربری‌های شهری		۲۴
۲۲	۱۴/۲۵۶	۰/۷۴۳	اعطای نشان اقتصاد مقاومتی به شهروندان		۲۵
۲۱	۱۷/۱۱۸	۰/۷۹۶	افزایش مشارکت مردمی در تصمیم‌سازی‌ها و اقدامات مدیریت شهری		۲۶
۱۵	۳۰/۷۴۴	۰/۸۵۶	تقویت و ارتقاء حس تعلق خاطر هر یک از شهروندان	گفت‌و	۲۷
۲	۴۸/۲۴۹	۰/۹۱۳	ارتقاء ایمنی شهر و افزایش امنیت خاطر شهروندان	سازی	۲۸
۱۱	۳۳/۶۹۲	۰/۸۷۶	تغییر فرهنگ مصرف از کالاهای خارجی به داخلی		۲۹
۱	۵۳/۴۴۵	۰/۹۱۳	برخوردار فعالیت‌ها و پروژه‌های شهری از متر و برآورد		۳۰
۳	۵۵/۲۸۹	۰/۹۱۰	ارائه برنامه‌ای جهت کاهش میزان تولید زباله شهروندان		۳۱
۴	۵۸/۹۰۸	۰/۹۱۰	ارائه دستورالعملی برای جلوگیری از تخریب ساختمان‌های مقاوم که هنوز فرسوده نشده و عمر مفیدشان به اتمام نرسیده		۳۲
۱۴	۲۷/۶۱۶	۰/۸۵۹	اجرای سیاست‌هایی که به تحریک انگیزه افراد جامعه در جهت از خودگذشتگی، مقاومت و حمایت هرچه بیشتر از نظام اقتصادی موجود و تلاش برای بحران‌زدایی شده منجر شود		۳۳
۲۰	۱۸/۴۵۹	۰/۸۱۳	ارائه دستورالعمل برای افتتاح حساب در بخش‌های مختلف شهرداری		۳۴
۹	۳۸/۰۰۷	۰/۸۷۹	تهیه پیوست فرهنگی اجتماعی برای پروژه‌ها و طرح‌های تجاری		۳۵
۶	۵۰/۳۱۶	۰/۸۹۴	فرهنگ‌سازی و آموزش شهروندی در زمینه ضرورت مشارکت همگانی در توسعه اقتصادی		۳۶
۱۲	۳۲/۰۲۹	۰/۸۶۳	بسترسازی مناسب جهت رشد و ارتقای فرهنگ شهروندان در جمع‌آوری زباله		۳۷
۱۷	۲۲/۹۴۵	۰/۸۴۹	اعطای نشان اقتصاد مقاومتی در شهرداری در سطوح مختلف کارشناسی، مدیران میانی و مدیران عالی		۳۸
۶	۳۹/۹۴۵	۰/۸۶۸	آگاه‌سازی مردم از فرمول‌های محاسبه قیمت صدور پروانه‌ها، جرائم ساخت‌وساز و عوارض شهری		۳۹
۴	۳۲/۱۳۹	۰/۸۸۰	آگاهی از میزان مصرف سالانه گازوئیل مصرفی به ازای هر مسافر		۴۰
۱۳	۲۲/۴۲۸	۰/۸۳۱	آگاهی از میزان مصرف سالانه آب، برق و گاز در سطح شهرداری	آگاه‌سازی	۴۱
۸	۲۴/۶۸۰	۰/۸۵۹	آگاهی از میزان مصرف کاغذ در سطح شهرداری		۴۲
۳	۴۱/۰۵۱	۰/۸۹۵	تبلیغات و اطلاع‌رسانی در زمینه علل ضرورت استفاده از محصولات تولید داخل		۴۳
۱	۴۸/۸۵۱	۰/۹۰۰	شناسایی و تعریف تکنولوژی‌ها، مواد و محصولات پایدار به‌منظور ترویج استفاده از		۴۴

ردیف	بار عاملی	نام مؤلفه (عامل)	شماره مؤلفه (عامل)
۱۰	۰/۸۵۴	آن‌ها و ممانعت از تولید و بکارگیری مواد غیر پایدار	۴۵
۹	۰/۸۵۸	ترویج استفاده از وسایط نقلیه عمومی از طریق بسترسازی‌های مناسب و اجرای اقدامات قانونی کارآمد و افزایش آگاهی عمومی	۴۶
۵	۰/۸۷۷	ترویج و بسترسازی دسترسی پیاده و با دوچرخه در شهر	۴۷
۲	۰/۸۹۵	معرفی فعالیت‌ها و طرح‌های انجام شده همسو با تحقق اقتصاد مقاومتی	۴۸
۱۲	۰/۸۴۹	ترویج و توسعه فعالیت‌های سازگار با توان و پتانسیل‌های محیط شهری	۴۹
۷	۰/۸۶۴	تبیین مصادیق اجرایی هم‌راستا با سیاست‌های اقتصاد مقاومتی در تمامی بخش‌های شهرداری	۵۰
۱۱	۰/۸۵۳	تبیین نقش و مسئولیت شهروندان در زمینه مؤلفه‌های مهم اقتصادی از جمله مصرف، پس‌انداز، سرمایه‌گذاری و ... در اقتصاد مقاومتی	۵۱
		معرفی شهرداری‌های الگو به هر یک از شهرداری‌های ناکارا و مسئولان اجرایی آن‌ها برای تغییر هزینه‌های عمران شهری	

همان‌طور که در جدول (۳) و شکل (۲) دیده می‌شود، مقادیر بار عاملی برای هر کدام از سؤالات در تمامی سازه‌ها بیشتر از ۰/۴ است، لذا پایایی سؤالات مورد تأیید قرار می‌گیرد. لازم به ذکر است مقادیر اعداد معناداری نیز برای تمامی سؤالات بیشتر از ۱/۹۶ می‌باشد. همچنین با توجه به شکل (۲) می‌توان اولویت هریک از مؤلفه‌های بعد سیاست‌گذاری فرهنگی را تعیین نمود.

جدول ۴. اولویت مؤلفه‌های سیاست‌گذاری فرهنگی

اولویت	بار عاملی	نام مؤلفه (عامل)	شماره مؤلفه (عامل)
۳	۰/۹۴۲	فرهنگ صرفه‌جویی و مبارزه با اشرافی‌گری	۱
۱	۰/۹۷۳	گفتمان‌سازی	۲
۲	۰/۹۵۷	آگاه‌سازی	۳

با توجه به جدول (۴) و شکل (۲) مؤلفه‌های گفتمان‌سازی (۰/۹۷۳)، آگاه‌سازی (۰/۹۵۷) و فرهنگ صرفه‌جویی و مبارزه با اشرافی‌گری (۰/۹۴۲) به ترتیب در اولویت‌های اول تا سوم قرار می‌گیرند. مقدار AVE برای تمامی سه سازه مربوط به بعد سیاست‌گذاری فرهنگی بیشتر از ۰/۵ است که این موضوع نشان‌دهنده‌ی روایی هم‌گرایی مناسب مدل می‌باشد. مقدار AVE برای متغیر سیاست‌گذاری فرهنگی را می‌بایست به صورت دستی محاسبه کرد. همان‌طور که ملاحظه می‌شود مقدار روایی هم‌گرا برای متغیر سیاست‌گذاری فرهنگی بالاتر از ۰/۷ است.

$$\text{Communality (فرهنگ صرفه‌جویی و مبارزه با افراطی‌گری)} = 0.942^2 = 0.887$$

$$\text{Communality (گفتمان‌سازی)} = 0.973^2 = 0.946$$

$$\text{Communality (آگاه‌سازی)} = 0.957^2 = 0.915$$

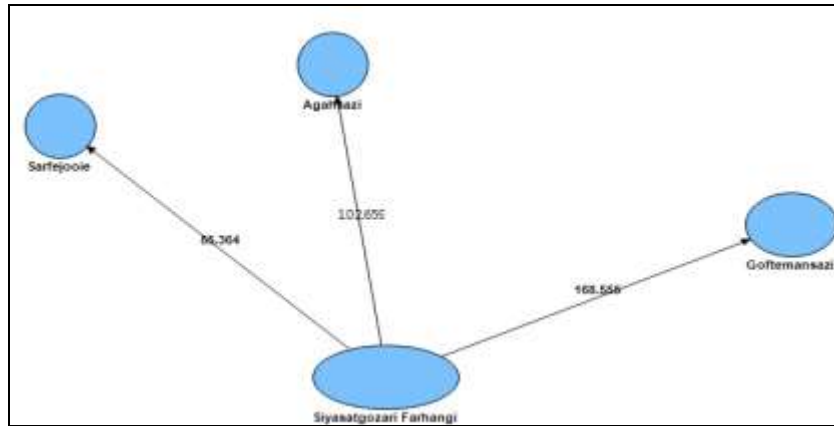
$$\text{AVE (متغیر سیاست‌گذاری فرهنگی)} = \frac{0.887+0.946+0.915}{3} = \frac{2.748}{3} = 0.916$$

جدول ۵. سنجش روایی واگرایی سازه‌های بعد سیاست‌گذاری فرهنگی به روش فورنل و لارکر

	Agahsazi	Goftemansazi	Sarfejooie	Siyasatgozari Farhangi
Agahsazi	1.000000			
Goftemansazi	0.912267	1.000000		
Sarfejooie	0.859347	0.861058	1.000000	
Siyasatgozari Farhangi	0.956988	0.973474	0.942265	1.000000

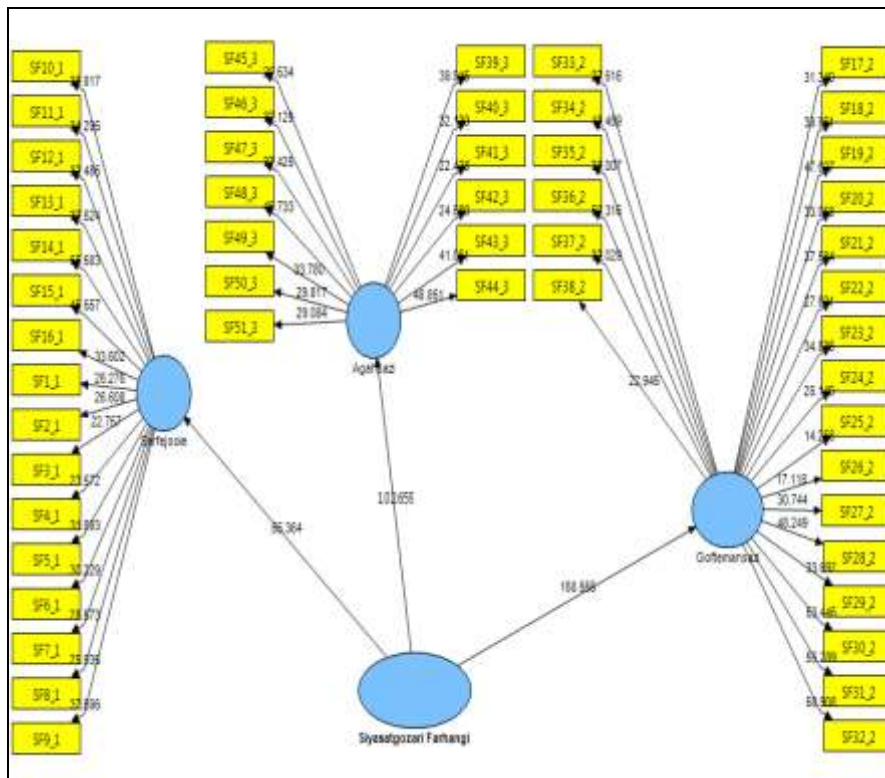
همان‌گونه که از جدول (۵) برگرفته از روش فورنل و لارکر مشخص است مقدار جذر AVE متغیرهای مکنون در پژوهش حاضر که در خانه‌های موجود در قطر اصلی ماتریس قرار گرفته‌اند، از مقدار همبستگی میان آن‌ها که در خانه‌های زیرین و چپ

قطر اصلی ترتیب داده شده‌اند، بیشتر است. از این رو می‌توان اظهار داشت که در پژوهش حاضر، سازه‌ها (متغیرهای مکنون) در مدل تعامل بیشتری با شاخص‌های خود دارند تا با سازه‌های دیگر، به بیان دیگر، روایی واگرایی مدل در حد مناسبی است. مطابق با الگوریتم تحلیل داده‌ها در روش PLS بعد از بررسی برازش مدل‌های اندازه‌گیری نوبت به برازش مدل ساختاری پژوهش می‌رسد؛ که از چهار معیار اصلی برای ارزیابی این مدل استفاده می‌شود که در ادامه به بررسی این معیارها برای مدل مورد نظر می‌پردازیم.

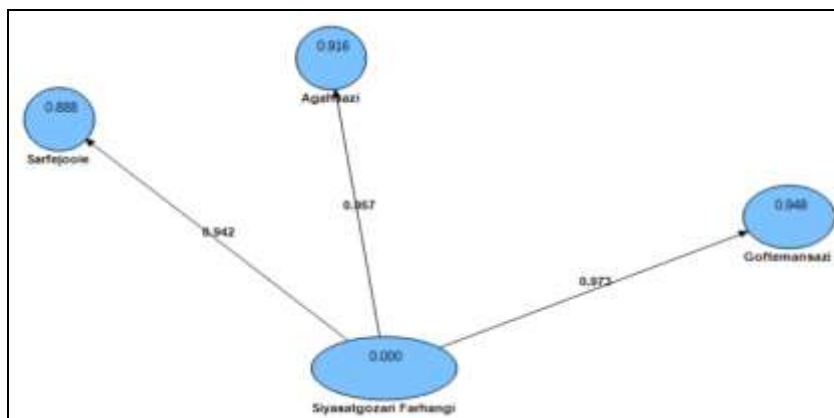
شکل ۳. مقادیر اعداد معناداری برای ارزیابی بخش ساختاری بعد سیاست گذاری فرهنگی

همان‌گونه که از شکل (۳) مشخص است ضریب مربوط به مسیر بین بعد سیاست‌گذاری فرهنگی و سازه‌های گفتمان‌سازی (۱۶۸/۵۵۵)، آگاه‌سازی (۱۰۲/۶۵۹) و صرفه‌جویی (۶۵/۳۶۴) همگی بیشتر از ۱/۹۶ هستند؛ که معنادار بودن این مسیرها و مناسب بودن مدل ساختاری را نشان می‌دهد.

شکل ۴. مقادیر اعداد معناداری برای ارزیابی شاخص‌های بخش ساختاری بعد سیاست گذاری فرهنگی

همان‌گونه که از جدول (۷) و شکل (۴) مشخص است، ضرایب معناداری مربوط به هر سؤال از ۱/۹۶ بیشتر شده است؛ که حکایت از معنادار بودن مسیرها و مناسب بودن مدل ساختاری دارد.

شکل ۵. مقادیر R^2 برای بررسی بخش مدل ساختاری

مطابق با شکل (۵)، R^2 مقدار برای سازه‌های اول تا سوم به ترتیب عبارت‌اند از ۰/۸۸۸، ۰/۹۴۸ و ۰/۹۱۶؛ که با توجه به سه مقدار ملاک، مناسب بودن برازش مدل ساختاری را تایید می‌سازد.

جدول ۶. مقادیر Q^2 سازه‌های درون‌زای بعد سیاست‌گذاری فرهنگی

Total	SSO	SSE	1-SSE/SSO
Agahsazi	2600.000000	815.679635	0.686277
Goftemansazi	4400.000000	1302.153501	0.704056
Sarfejoioie	3200.000000	1048.264532	0.672417

از آنجایی که مقادیر Q^2 مربوط به سازه‌های اول تا سوم به ترتیب مقادیر ۰/۶۷۲، ۰/۷۰۴ و ۰/۶۸۶ حاصل شده است، نشان از قدرت پیش‌بینی قوی مدل در خصوص این سازه دارد و برازش مناسب مدل ساختاری پژوهش بار دیگر مورد تأیید قرار می‌گیرد. در آخر برازش مدل کلی محاسبه گردید. این معیار از طریق فرمول زیر محاسبه می‌شود:

$$0.831 = \sqrt{\left(\frac{0.762+0.748+0.753}{3} \right) \times \left(\frac{0.888+0.948+0.916}{3} \right)} = \sqrt{0.754 \times 0.917} =$$

با توجه به سه مقدار ۰/۲۵، ۰/۰۱ و ۰/۳۶ که به‌عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای GOF معرفی شده است و حصول مقدار ۰/۸۳۱ برای GOF، برازش بسیار مناسب مدل کلی مرتبط با بعد سیاست‌گذاری فرهنگی تایید می‌گردد.

نتیجه‌گیری

امروزه هدف اقتصاد سرمایه‌داری، انحصار کشورهای صاحب منابع است بخصوص کشوری مانند ایران که دارای استقلال ملی و منابع متعدد انرژی و ذخایر زیرزمینی است. از طرفی عدم ساختار مناسب اقتصادی و تهدیدات و تحریم‌های چندین ساله اخیر موجب شکستگی اقتصاد کشور و برخی تبعات حاصل از آن شده که برای ترمیم و بهبود اوضاع، اقتصاد مقاومتی بعنوان رویکردی جهت بیرون رفت از وضعیت فعلی مطرح شده است. اقتصاد مقاومتی یکی از مهمترین مباحث روز کشور است که هر نهاد و سازمانی باید در جهت باری رساندن به تحقق سریعتر آن تلاش کند، زیرا راهکاری مناسب برای مواجهه با بحران‌ها در حوزه‌های گوناگون امنیتی، اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی و مدیریت صحیح این بحران‌ها است. از طرف دیگر مدیریت شهری

به‌عنوان چارچوب سازمانی توسعه شهر به سیاست‌ها، برنامه‌ها، طرح‌ها و اقداماتی مربوط می‌شود که در پی اطمینان از تطابق رشد جمعیت با میزان دسترسی به زیرساخت‌های اساسی زندگی شهری، به‌ویژه مسکن و اشتغال است. در چارچوب این تعریف، کارایی مدیریت شهری وابستگی مشخص و مستقیمی به عوامل زمینه‌ای از قبیل ثبات سیاسی، وحدت و یکپارچگی اجتماعی، رونق اقتصادی و انسجام و پویایی فرهنگی و برخی عوامل دیگر نظیر توان و مهارت، انگیزه و دانش سیاست‌گذاران، تصمیم‌گیران و تصمیم‌سازان و نیز افراد استفاده‌کننده از این سیاست‌ها و برنامه‌ها دارد. بنابراین اقتصاد مقاومتی در همه اجزای شهر و مدیریت شهری قابل پیگیری، الگوسازی و مصداق‌سازی است. لذا در همین راستا در پژوهش حاضر الگویی جهت دستیابی به اقتصاد مقاومتی از منظر مدیریت شهری با رویکرد سیاست‌گذاری فرهنگی ارائه و مولفه‌ها و شاخص‌های آن احصا گردید. نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که به ترتیب مولفه‌های گفتمان‌سازی، آگاه‌سازی و فرهنگ صرفه‌جویی نقش اساسی در تحقق اقتصاد مقاومتی در مدیریت شهری از بعد سیاست‌گذاری فرهنگی ایفا می‌کنند. شاخص‌هایی جهت دستیابی به این مولفه‌ها تعریف گردیده که در ادامه به مهم‌ترین آنها اشاره می‌گردد. در راستای گفتمان‌سازی، برخورداری فعالیت‌ها و پروژه‌های شهری از متره و برآورد باید در اولویت دست‌اندرکاران مدیریت شهری قرار گیرد. آگاه‌سازی نیز از طریق شناسایی و تعریف تکنولوژی‌ها، مواد و محصولات پایدار به‌منظور ترویج استفاده از آن‌ها و ممانعت از تولید و بکارگیری مواد غیر پایدار قابل دستیابی است و در آخر تحقق مولفه فرهنگ صرفه‌جویی مستلزم فرهنگ‌سازی با هدف اصلاح الگوی مصرف با رویکرد فرهنگ‌سازی در جهت حذف اسراف می‌باشد. نتایج این پژوهش با یافته‌های گونولو (۲۰۱۸)، ریوس-آلدربولیس، فلور مورنو و هراندز مارتی (۲۰۱۹)، روبیو آروستگيو، ریوس-آدمونیس (۲۰۲۰)، ادیبی سعدی نژاد، شکوری و آفانسیب (۱۳۹۷) و فیروزمند و لحمیان (۱۳۹۹) همسو می‌باشد. در پایان اشاره می‌شود که الگوی ارائه شده این پژوهش دربرگیرنده‌ی یک بعد سیاست‌گذاری فرهنگی شامل ۳ مولفه و ۵۱ شاخص بود. نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که الگوی به‌دست‌آمده نقش اساسی در تحقق اقتصاد مقاومتی در مدیریت شهری از طریق گفتمان‌سازی، آگاه‌سازی و ترویج فرهنگ صرفه‌جویی به‌عنوان مولفه‌های بعد سیاست‌گذاری فرهنگی خواهد داشت.

تقدیر و تشکر

این پژوهش مستخرج از رساله دکتری رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری است که در دانشگاه آزاد اسلامی واحد سمنان انجام شده است.

منابع

- اجلالی، پرویز. (۱۳۷۹). *سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی در ایران*. تهران: نشر آن.
- ادیبی سعدی نژاد، فاطمه؛ شکوری، صادق و آفانسیب، اکرم. (۱۳۹۷). مدیریت شهری و اقدامات اجرایی آن در راستای تحقق الگوی اقتصاد مقاومتی در کلانشهرها. چهارمین کنفرانس ملی مهندسی عمران و معماری با تأکید بر فن‌آوری‌های بومی ایران، تهران، انجمن فناوری‌های بومی ایران.
- اشتریان، کیومرث. (۱۳۸۱). *روش سیاست‌گذاری فرهنگی*. تهران: نشر کتاب آشنا.
- اکبری نسب، یوسف و تقی زاده قمی، مصطفی. (۱۳۹۷). تدابیر اقتصاد مقاومتی در مدیریت شهری با رویکرد مسایل فرهنگی و اجتماعی. نخستین کنفرانس ملی تحقیق و توسعه در مدیریت و اقتصاد مقاومتی، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و هنر (پژوهشکده مدیریت و توسعه).
- بیانات مقام معظم رهبری، پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی سید علی خامنه‌ای به نشانی <http://farsi.khamenei.ir/speech>
- پرهیزکار، اکبر و فیروزبخت، علی. (۱۳۹۰). چشم‌انداز مدیریت شهری در ایران با تأکید بر توسعه پایدار شهری. *فصلنامه جغرافیایی سرزمین*، ۳۲(۱)، ۴۳-۶۶.
- تاج‌الدین، بهشته و مرادی، محمدی. (۱۳۹۷). راهکارهای مدیریت شهری جهت تحقق اقتصاد مقاومتی با تأکید بر نظام درآمدی در شهرداری تهران. اولین همایش بررسی چالش‌ها و راهکارهای نوین مدیریت شهری، تهران، سازمان بسیج شهرداری تهران.
- تراب زاده چهرمی، محمدصادق؛ سجادی، سیدعلیرضا و سمیعی نسب، مصطفی. (۱۳۹۲). بررسی ابعاد و مولفه‌های اقتصاد مقاومتی جمهوری اسلامی ایران در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای. *مطالعات انقلاب اسلامی*، ش ۳۲.

- ترک‌زاده، جعفر، امیری طیبی، مسلم و محمدی، قدرت‌الله. (۱۳۹۶). تدوین الگوی مدیریت جهادی مبتنی بر بیانات مقام معظم رهبری (دام ظلّه العالی). *فصلنامه مطالعات راهبردی بسیج*، ۲۰ (۷۵)، ۳۰-۵.
- حسین لی، رسول. (۱۳۷۹). *مبانی و اصول سیاست‌گذاری فرهنگی در جمهوری اسلامی ایران (مجموعه مقالات)*. تهران: نشر آن.
- خدادادی دربان، حمیدرضا. (۱۳۹۹). مفهوم شناسی اقتصاد مقاومتی و نقش آن در اجرای وظایف مدیریت شهری. *ششمین کنفرانس بین‌المللی علوم مدیریت و حسابداری، تهران، موسسه آموزشی عالی مهر ارونند و مرکز راهکارهای دستیابی به توسعه پایدار*.
- سالار، حبیب‌الله و خراسانی، فاطمه. (۱۳۹۶). بررسی راهبردها و راهکارهای مناسب جهت تحقق اقتصاد مقاومتی با رویکرد سبک زندگی. *مجله اقتصادی*، ۱۷ (۳ و ۴)، ۱۰۶-۷۹.
- عباسی، اصغر؛ تاجفر، ناصر و نگهدارینیرانی، لیلا. (۱۳۹۷). ابزارهای اقتصادی در مدیریت و تامین منابع مالی شهرداری‌ها با مبتنی بر رویکرد اقتصاد مقاومتی. *ششمین کنفرانس ملی تازه یافته‌ها در مدیریت و مهندسی صنایع با تاکید بر کارآفرینی در صنایع، تهران، دانشگاه پیام نور*.
- فیروزمند، مارال و لحمیان، رضا. (۱۳۹۹). تحلیلی بر چالش‌های مدیریت شهری با محوریت اقتصاد مقاومتی (نمونه موردی: شهر ساری). *چهارمین کنفرانس ملی پژوهش در حسابداری و مدیریت، تهران، دانشگاه ادیبان*.
- لطفی، اکبر. (۱۳۹۵). شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر تحقق اقتصاد مقاومتی در بخش صنعت استان آذربایجان غربی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه ارومیه.
- محمد دوست درگاهی، ذکریا. (۱۳۹۹). بررسی مولفه‌های فرهنگی مؤثر بر مدیریت شهری در شهرداری تهران. *هفتمین کنفرانس ملی پژوهش‌های کاربردی در مهندسی عمران، معماری و مدیریت شهری و ششمین نمایشگاه تخصصی انبوه‌سازان مسکن و ساختمان استان تهران - مرکز همایش‌های بین‌المللی صدا و سیما، دانشگاه صنعتی خواجه نصیرالدین طوسی*.
- محمدی، محمود، غیائی، میثم و نوری، زهرا. (۱۳۹۸). نقش مدیریت اطلاعات فرهنگی در مدیریت شهری. *کنفرانس ملی ایده‌های نوین و پژوهش‌های کاربردی در علوم انسانی، رشت، سازمان بسیج مهندسی صنعتی استان گیلان*.
- Azimi, M., & Pendar, M. (2020). Impact Of Inflation Uncertainty On The Financial Structure Of Municipality And Urban Management (Case Study: Tehran Municipality). *Вестник Челябинского Государственного Университета*, 2 (436).
- Borén, T., Grzyś, P., & Young, C. (2020). Policy-making as an emotionally-charged arena: the emotional geographies of urban cultural policy-making. *International Journal of Cultural Policy*, 28(7), 1-14.
- Briguglio, Lino. (2014). A Vulnerability and Resilience Framework for Small States. Report Prepared for the Commonwealth Secretariat, University of Malta.
- Gönüllü, G. (2018). *Approach of Resistance Economy to Economy*. Current Debates in Public Finance Public Administration & Environmental Studies: Vol 13, 360.
- Niaz Azari, K., & Jabari, N. (2018). Explaining the Aspects of Resistance Economy Based on Knowledge-based Economy in University of Medical Sciences: The Viewpoints of Managers and Faculty Members. *Jorjani Biomedicine Journal*, 6(2), 77-94.
- North, D. C. (1998). *Economic performance through time*. In C. K. Eicher and J. M. Staatz, eds, *International Agricultural Development*, 3rd edition, (pp. 78-90). Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Pryor, F. L. (2005). *Economic Systems of Foraging, Agricultural, and Industrial Societies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rius-Ulldemolins, J., Flor Moreno, V., & Hernández i Martí, G. M. (2019). The dark side of cultural policy: economic and political instrumentalisation, white elephants, and corruption in Valencian cultural institutions. *International Journal of Cultural Policy*, 25(3), 282-297.
- Rose, A. (2004). Defining and Measuring Economic Resilience to Disasters, *Disasters Prevention and Management*, 13(4), 307-314.
- Rubio Arostegui, J. A., & Rius-Ulldemolins, J. (2020). Cultural policies in the South of Europe after the global economic crisis: is there a Southern model within the framework of European convergence?. *International journal of cultural policy*, 26(1), 16-30.

How to cite this article:

Rabei Nejad, T., Arghan, A., & Karkehabadi, Z. (2023). The Role of Resistance Economy in Urban Management with Cultural Policy Approach (Case Study: District 14 of Tehran Municipality). *Journal of Studies of Human Settlements Planning*, 18(2), 249-263.

ارجا به این مقاله:

ربیع‌نژاد، تحسین؛ ارغان، عباس و کرکه‌آبادی، زینب. (۱۴۰۲). نقش اقتصاد مقاومتی در مدیریت شهری با رویکرد سیاست‌گذاری فرهنگی (مطالعه موردی: منطقه ۱۴ شهرداری تهران). *فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی*، ۱۸ (۲)، ۲۴۹-۲۶۳.

فصلنامه علمی

مطالعات برنامه ریزی سکونتگاه‌های انسانی